

D 14

1 Bakgrund

Revisorsnämnden (RN) har mottagit en anmälan från X AB avseende auktoriserade revisorn A-son och har därför öppnat detta disciplinärende. Anmälaren anser att A-son vid utförandet av uppdrag som huvudansvarig revisor för X AB och X Bank AB åsidosatt sina skyldigheter som revisor. Anmälan avser revisionerna av räkenskapsåret 2007.

X AB var moderbolag i en koncern (X-koncernen) i vilken X Bank ingick som dotterbolag. Revisionsbolaget var sedan ett flertal år vald revisor i X AB och X Bank. Huvudansvarig revisor för revisionsuppdragen i X-koncernen var från och med räkenskapsåret 2007 A-son.

Enligt X AB förelåg det under det räkenskapsåret en rad missförhållanden i X Bank som A-son borde ha uppmärksammat. X AB anser att de brister som A-son borde ha upptäckt vid sin revision också borde ha föranlett honom att avge en oren revisionsberättelse för det fall bristerna inte åtgärdades. X AB har framhållit att kärnfrågan är om X Banks värdering av tradingportföljen vid utgången av 2007 var förenlig med IAS 39 (se nedan) och om A-son revision av lagervärderingen utfördes i enlighet med god revisionssed.

Finansinspektionen beslutade den 28 augusti 2010 att återkalla X Banks tillstånd att driva bankrörelse. A-son revision i X AB och X Bank för räkenskapsåren 2008 och 2009 har tidigare behandlats av RN efter en anmälan från Finansinspektionen som X AB ställde sig bakom. RN:s beslut avseende dessa revisioner meddelades den 18 oktober 2011 (dnr 2010-1391), nedan benämnt det tidigare beslutet.

2 Begrepp och redovisningsprinciper

Eftersom ärendet rör revisionen av bl.a. en bank som bedrev s.k. tradingverksamhet används vissa speciella begrepp som förklaras i detta avsnitt.

International Financial Reporting Standards (IFRS) betecknar de redovisningsstandarder som noterade företag ska tillämpa vid upprättande av koncernredovisning. *International Accounting Standards (IAS-standarder)* utgör en del av IFRS-regelverket och är likvärdiga med IFRS-standarder.

X Bank bedrev handel med *derivat* för bankens egen räkning. Ett derivat är ett finansiellt instrument, t.ex. en option, vars värde är beroende av den framtida utvecklingen hos en underliggande tillgång, exempelvis ett visst finansiellt instrument eller en råvara. Handel med derivatinstrument är förenad med större risk än handel direkt med den underliggande tillgången.

Ett centralt begrepp vid värdering av derivatinstrument är *volatilitet*. Begreppet ger uttryck för ett mått på hur mycket ett finansiellt instruments värde varierar över tiden. *Historisk volatilitet* beskriver volatiliteten under en viss tidsperiod bakåt i tiden. *Implicit volatilitet* beskriver marknads förmodan rörande den framtida volatiliteten. *Rak volatilitet* innebär att optioner med samma underliggande instrument och löptid anses ha samma volatilitet oavsett lösenpris.

När ett finansiellt instrument första gången redovisas i en rapport över finansiell ställning och värderas med hjälp av en värderingsteknik kan ett s.k. *dag 1-resultat* uppkomma. Detta resultat kan uppkomma av olika skäl; transaktionen kan ha genomförts på villkor som avviker från de som gällde vid tidpunkten för handels stängning, de parametrar som används i modellen kan avvika från marknads villkor m.m.

X Bank resultatförde uppkommande dag 1-resultat direkt. Dessa får enligt IAS 39 resultatföras endast om den förändrade värderingen baseras på en värderingsfaktor (inklusive tid) som marknadsaktörer skulle beakta vid fastställande av ett pris.¹ Detta har i vägledande uttalanden tolkats så att ett institut får resultatföra en vinst eller förlust när den uppkommer om värderingen baseras på aktuella marknadspriser eller en värderingsteknik som endast innefattar observerbara marknadsdata.²

Vid angivande av optioners värde används bl.a. begreppet "*At the money*" i de fall där optionens lösenpris överensstämmer med det aktuella priset på den underliggande tillgången.

X Bank har i sin interna rapportering redovisat ett mått på skillnaden mellan framräknat värde baserat på den interna modell som banken använde och en värdering baserad på obearbetade marknadsdata. Detta mått benämndes av banken *teoretisk edge* eller enbart *edge*.

Ett bolag som tillämpar IFRS ska redovisa sina finansiella instrument med beaktande av den internationella redovisningsstandarden IAS 39 *Finansiella instrument: Redovisning och värdering*. Enligt IAS 39 ska finansiella tillgångar och skulder som innehas för handel redovisas till *verkligt värde*.

I punkten 48 A i IAS 39 anges att det bästa uttrycket för verkligt värde är noterade priser på en aktiv marknad. Om marknaden för ett finansiellt instrument inte är aktiv, ska företaget ta fram det verkliga värdet genom att använda en värderingsteknik. Syftet med att använda en värderingsteknik är att fastställa vad transaktionspriset skulle ha varit vid värderingstidpunkten för en transaktion som är motiverad av sedvanliga affärsvillkor och som genomförs mellan kunniga parter som är oberoende av varandra och som har ett intresse av att transaktionen genomförs. En värderingsteknik som ofta används för värdering av derivat är beräkning av värdet med hjälp av en teoretisk modell, exempelvis Black & Scholes optionsvärderingsmodell.

¹ Se IAS 39 punkt VT 76 A.

² Se Basis for conclusions on IAS 39 *Financial Instruments: Recognition and Measurement BC104*.

IAS 39 är ett omfattande och komplicerat regelverk, som ger upphov till olika val-situationer och ett antal bedömningar som det faller på styrelsen att göra. IAS 39 är principbaserad och vissa termer som används i standarden är inte närmare definie-rade. Olika personer och företag kan alltså tolka begreppet något olika och var och en av dessa olika tolkningar och det därav beräknade verkliga värdet kan rymmas inom vad som är acceptabelt enligt IFRS.

För räkenskapsåret 2007 skulle en ny redovisningsrekommendation IFRS 7 *Finansiella instrument: Uppllysningar* tillämpas för första gången. Denna rekommendation medförde krav på ett flertal nya tilläggsupplysningar i års-redovisningen.

X Banks årsredovisning skulle för räkenskapsåret 2007 upprättas enligt s.k. lagbegränsad IFRS. Det betyder att av EU godkända internationella redovisnings-standarder (IFRS) tillämpas men med begränsning av vad som regleras i svensk lag.

3 RN:s utredning

RN har förelagt A-son att yttra sig över X AB:s anmälan och redogöra för hur han har genomfört sina revisioner av X AB och X Bank, med särskilt fokus på frågan om bankens värderingsprinciper för finansiella instrument innehavda för handel.

Utöver de skriftliga inlagorna i ärendet har RN:s utredning till stor del bestått i en genomgång av revisionsdokumentationen för både X AB och X Bank. Under utredningen har RN:s handläggare haft ett antal möten med A-son och hans medarbetare i revisionsuppdraget.

RN:s utredning omfattar A-son revisionsinsatser i både X AB och X Bank avseende räkenskapsåret 2007. RN:s granskning av hans revisionsarbete har inte begränsats till de delar som direkt berörs av anmälan utan har även omfattat övriga delar av de aktuella revisionsuppdragen, allt i syfte att ge en totalbild av arbetet i förhållande till god revisionssed.

Ärendet rör komplexa frågor kring revisionen av ett finansiellt institut vars moder-bolag var ett börsnoterat bolag. Revisionen av räkenskapsåret 2007 var för A-son en förstagångsrevision. RN har utrett och bedömt hans revisionsarbete med detta som utgångspunkt och bedömt hans revisionsåtgärder mot bakgrund av den då gällande *RS 510 Förstagångsrevisioner – ingående balanser*.

RN har vid en allmän kvalitetsbedömning av A-son revisionsinsatser kunnat konstatera att centrala frågor i revisionen av X AB kan hänföras till revisionen av X Bank. RN redovisar därför i huvudsak bedömningar av A-son revisionsinsatser i X Bank. Vidare har RN konstaterat att i huvudsak samma väsentliga frågor har varit aktuella vid A-son revision av räkenskapsåret 2007 som var aktuella vid hans

revisioner av de två efterföljande räkenskapsåren vilka redan varit föremål för RN:s prövning.³

När RN i ett disciplinärende bedömer en revisors agerande, ska RN utgå från den situation som revisorn befann sig i och den information som han eller hon hade tillgång till eller borde ha införskaffat vid den tidpunkt när det ifrågasatta agerandet ägde rum. Som exempel kan nämnas att när RN prövar om en revisor hade grund för att lämna en revisionsberättelse som inte avviker från standardutformningen (en ”ren revisionsberättelse”), ska prövningen utgå från den tidpunkt då revisorn lämnade revisionsberättelsen. Händelseutvecklingen därefter har alltså ingen självständig betydelse för bedömningen av revisorns ansvar, även om den kan vara av intresse för att bedöma vilken information som han eller hon hade tillgång till eller borde ha skaffat sig när revisionsberättelsen lämnades. Det ska tilläggas att RN:s bedömning ska göras utifrån det regelverk för revision som gällde vid tidpunkten för revisorns agerande.⁴

Ett flertal frågeställningar beträffande revisionsmetoder och principiella överväganden som rör bedömningen av A-son revisionsarbete är gemensamma för räkenskapsåren 2007, 2008 och 2009 och har redan prövats av RN på ett principiellt plan i det tidigare ärendet. RN redovisade där utförliga resonemang till stöd för de bedömningar som gjordes i olika avseenden. I det efterföljande kommer RN därför att redovisa vissa bedömningar mer kortfattat.

RN vill i detta sammanhang framhålla att det som nu är föremål för myndighetens prövning bara rör revisionen av räkenskapsåret 2007. Som kommer att framgå i det följande skedde en fortlöpande utveckling av de krav som ställs på redovisningen av finansiella instrument. De bedömningar som RN gör i förevarande beslut grundas därför enbart på de förhållanden som gällde för räkenskapsåret 2007. Vad som sägs i det tidigare beslutet är därför inte i alla delar applicerbart på det nu aktuella året.

Utredningen i ärendet har visat på några granskningsområden där det har krävts särskilda ställningstaganden från A-son sida, *dels* värderingen av X Banks tradinglager, *dels* redovisningen av dag 1-resultat, *och dels* utformningen av årsredovisningarna.

4 RN:s bedömning av A-son granskning av värderingen av tradinglagret och redovisningen av dag 1-resultat

4.1 Allmänt om X Banks värderingsprincip och värderingsteknik

Nedan lämnas en redogörelse för de frågor kring lagrets värdering som klargjorts i förevarande utredning och som även redogjordes för i det tidigare ärendet. De principer och metoder som tillämpades för räkenskapsåren 2008 och 2009 tillämpades även för räkenskapsåret 2007.

³ Jfr vad ovan sagts om RN:s tidigare beslut.

⁴ Jfr RÅ 1996 ref. 57.

X Banks tradinglager skulle redovisas med tillämpning av IAS 39 (jfr ovan avsnitt 2). X Banks innehav av indexoptioner hade av banken generellt bedömts vara instrument som inte handlades på en aktiv marknad och banken tillämpade därför en värderingsteknik. För europeiska optioner – t.ex. indexoptioner i OMX – användes värderingsmodellen Black & Scholes. De handlade instrumenten var s.k. standardiserade optioner. För dessa var de flesta värderingspåverkande parametrar givna och valet av volatilitetsantaganden i värderingen var den mest kritiska bedömningsfaktorn.

Värderingstekniken innebar att värderingen i bokföringen baserades på inom bankens tradingavdelning fastställda parametrar avseende volatilitet och utdelning. Till följd av att instrumenten handlades sällan, oregelbundet och i små volymer tillämpade X Bank genomgående sin värderingsteknik enligt vilken alla optioner med samma underliggande instrument och samma slutdatum skulle prissättas med utgångspunkt från den implicita volatilitet efter vilken marknaden prissatte den s.k. at-the-money optionen (man tillämpade rak volatilitet). Där det endast fanns aktuella marknadsdata av låg kvalitet och inte förelåg någon koppling till regelbunden handel hämtade X Bank i större utsträckning vägledning från genomsnittlig historisk volatilitet. Revisionsbolaget hade i tidigare års revisioner (räkenskapsåren 2005 och 2006) konstaterat att fluktuationer mellan olika dagar vid tillämpning av noterade kurser för optioner visat att sådana kurser inte var tillförlitliga.

4.2 Revisionsdokumentationen

Av A-son dokumentation framgår följande.

A-son revisionsarbete avseende räkenskapsåret 2007 bedrevs efter en lik-artad riskanalys och revisionsplanering och med samma revisionsteam som han använde i de revisioner av räkenskapsåren 2008 och 2009 vilka var föremål för RN:s granskning i det tidigare ärendet.

A-son tog del av Revisionsbolagets tidigare gjorda bedömningar av principerna för tradinglagrets värdering genom löpande kontakter med den föregående huvudansvariga revisorn och dennes närmaste medarbetare och genom att ta del av de rapporter som avlämnats av dessa. Under år 2005 hade Revisionsbolaget med användning av ett specialistteam genomfört en särskild processgranskning av tradingverksamheten. Syftet hade varit att klarlägga orsakerna till skillnader mellan teoretiskt beräknade priser och värdering till noterade marknadspriser. Därutöver hade specialistteamet granskat processer för riskkontroll inom Tradingavdelningen, Riskkontrollfunktionen och Back Office. Granskningen hade resulterat i att Revisionsbolaget uttalade sitt stöd för X Banks värderingsteknik. Revisionsbolaget hade också redovisa bedömningen att direkt inhämtade marknadsdata i första hand borde användas för att rimlighetskontrollera värderingar baserade på internt fastställd volatilitet. Vidare hade processgranskningen resulterat i rekommendationer om *dels* åtgärder för att förbättra dokumentationen över värderingsprocessen, *dels* åtgärder för att komplettera den interna kontrollen inom tradingavdelningen med en förstärkning av riskfunktionens roll som en från tradingavdelningen skild kontrollfunktion.

I november 2005 hade X Bank under medverkan av Revisionsbolagets särskilda värderingsteam i Frankfurt genomfört en kontrollvärdering av hela optionsportföljen. Arbetet hade innefattat dels bedömningar av ändamålsenligheten i tillämpade modeller, dels kontrollvärdering inklusive genomgång av parameterestimater (varav de viktigaste var utdelningsantaganden och volatilitet). Den dåvarande revisorn hade bedömt att analysen borde ge ökad trygghet till X:s styrelse för de uttalanden som skulle göras i årsredovisningen.

Den granskning som hade genomförts och rapporterats i revisionen av räkenskapsåret 2005 hade också följts upp i revisionen av räkenskapsåret 2006. Revisionsbolaget hade därvid granskat de interna uppföljningsrutinerna inom trading avseende den teoretiska värderingens resultat i förhållande till en värdering utifrån noterade priser. Bedömningen hade varit att dessa rutiner var väl utformade för sitt syfte. Vidare hade Revisionsbolaget bedömt att användningen av rak volatilitet var ett förenklande antagande men ändå en väletablerad metod. Revisionsbolaget hade vidare i detta års granskning konstaterat att kontrollfunktionen hade utvecklats i och med att systematiska konsistens- och rimlighetskontroller av den teoretiska volatiliteten hade införts, kompetensen inom riskkontrollenheten stärkts och datastödet uppgraderats.

A-son granskning avseende räkenskapsåret 2007 inriktades på en fortsatt uppföljning av den interna kontrollen över lagervärderingen och på att verifiera att den beskrivna värderingsmetoden tillämpades korrekt. Han tillämpade en kontrollbaserad revisionsansats när han granskade lagervärderingen i bokslutet för räkenskapsåret 2007. Granskningen inriktades huvudsakligen mot Risk Management-funktionens kontroll av den värdering som utfördes inom tradingavdelningen samt mot olika inmatnings- och avstämningskontroller inom redovisningsfunktionen. Vid revisionen involverades ett team av medarbetare med särskilda kunskaper rörande trading och värdering av finansiella instrument. I revisionsdokumentationen konstateras att den interna kontrollen över tradinglagervärderingen hade utvecklats och förstärkts jämfört med tidigare räkenskapsår genom olika åtgärder.

Bokslutsgranskningens primära mål var att verifiera den interna kontrollens effektivitet och att X Bank tillämpade sin värderingsteknik konsekvent och med parametervärden som var rimlighetskontrollerade mot observerbara marknadsdata. En viktig del i granskningen utgjordes av intervjuer med Risk Management-funktionen avseende dess rimlighetskontroll av de volatilitetstal som användes i värderingen och av egna analyser av de underlag som användes av Risk Management i den interna kontrollen. Revisionsteamet planerade och genomförde en avslutande granskningsinsats för att verifiera att den nyckelkontroll, som utgjordes av Riskfunktionens analys och rimlighetsbedömning av värderingen, hade fungerat i samband med årsbokslutet. Man vidtog också kompletterande egna granskningsåtgärder av såväl analytisk natur som direkt substansinriktade. Bland annat genomfördes kontrollvärdering av ett stickprov av optionspositioner med användning av Revisionsbolagets egen beräkningsmodell. Av revisionsdokumentationen framgår att revisionsteamet lade ner ett omfattande arbete. Granskningen är dokumenterad genom mötesanteckningar, analysunderlag m.m. samt en avslutande rapport till A-son från Revisionsbolagets finansspecialist.

I rapporten uttalar specialisten bl.a. ”Vi har vid beräkningarna inte hittat några allt för störande eller avvikande värden. De skillnader som uppstått i Fair Value kan härledas till val av beräkningsmodell samt val av riskfriränta. Detta skapar inga problem så länge trading förhåller sig konsekvent till sina antaganden”.

I samband med granskningen av årsredovisningarna för X AB och X Bank och de diskussioner som fördes med bolagets och bankens företrädare vid ett antal möten under hösten 2007 och under februari till maj 2008 noterades att dag 1-resultat resultatfördes löpande utan periodisering.

4.3 A-son yttranden

A-son har i sina yttranden till RN anfört följande.

Han baserade granskningen på sina egna erfarenheter och uppfattningar och hade samsyn med sina företrädare rörande X Banks värderingsteknik. Han bedömde att all värdering skedde baserat på observerbara marknadsdata. Dessa motsvarade handel på en aktiv marknad endast för ett begränsat antal positioner. För övriga positioner som endast handlades sporadiskt och i mycket liten omfattning härleddes volatilitet bl.a. med ledning av historiskt observerbar volatilitet. X Bank periodiserade inga dag 1-resultat inom tradingverksamheten.

De specialister som ingick i revisionsteamet utvärderade X Banks tillämpade värderingsmodell och värderingen i förhållande till IAS 39. I samband med att de rapporterade sina slutsatser berördes inte dag 1-frågan särskilt. Hans slutsats av detta var att specialisterna inte bara ifråga om år 2007, utan även vid revisionerna av räkenskapsåren 2005 och 2006, godkände X Banks tillämpade värderingsmodell inklusive den därmed förknippade hanteringen av dag 1-resultat, och att de ansåg att X Banks värderingsmodell var baserad på observerbara marknadsdata. Därmed var situationen inte sådan att eventuella dag 1-resultat borde periodiseras.

Han var vid den aktuella tidpunkten själv av uppfattningen, att dag 1-frågan i första hand var aktuell för ej standardiserade instrument med långa löptider där det inte fanns relevanta observerbara marknadsdata att tillgå för väsentliga parametrar. I X Banks fall rörde det sig om standardiserade indexoptioner där 66 procent hade mindre än sex månaders återstående löptid och där alla parametrar baserades på observerbara marknadsdata för instrumentet i sig eller liknande instrument. Han hade dock i kommentarer från redovisningsexperter kunnat skönja en något snävare syn på vad som borde anses som observerbara marknadsdata vid värderingen av ett specifikt instrument, och revisionsteamet var efter de diskussioner som fördes med företrädare för X Bank i samband med bokslutsgranskningen överens med dessa om att diskutera dag 1-frågan närmare efter sommaren 2008. Man skulle vid denna senare tidpunkt kunna ha en klarare bild av den pågående debatten om värdering till verkligt värde då marknader inte var aktiva och även av vad som kunde anses som god redovisningssed vid tillämpning av nya upplysningskrav enligt IFRS 7.

4.4 RN:s bedömning

4.4.1 A-son revisionsansats

RN har bedömt A-son granskning med hänsyn tagen till den år 2007 gällande revisionsstandarden RS 545 *Revision av redovisning av verkliga värden*.

I motsats till vad som var fallet i den i det tidigare ärendet bedömda revisionen av räkenskapsåret 2009 förelåg det i samband med revisionen av räkenskapsåret 2007 inga påtagliga tecken på kris inom X-koncernen och företagen var inte heller föremål för några myndighetsingripanden.

A-son revisionsstrategi när det gäller värderingen av tradinglagret byggde på ”granskning av kontroller”. Detta innebär att revisorn ska skaffa revisionsbevis genom granskning av företagets kontroller. Revisorn ska alltså bedöma hur effektivt ett företags system för intern kontroll är när det gäller att förhindra eller upptäcka och rätta till felaktiga uppgifter som är väsentliga. Det innebär också att revisorn ska anpassa karaktären, omfattningen och förläggningen i tiden av planerade substansgranskningsåtgärder efter resultatet av denna granskning.⁵ RN anser att detta är en effektiv metod att utföra revision i ett finansiellt institut av X Banks storlek och komplexitet, när det finns förutsättningar för en sådan ansats.

A-son grundade sin uppfattning om den interna kontrollen i värderingsprocessen på den väl dokumenterade information som han fick om företrädarnas erfarenheter och bedömningar. Han genomförde därutöver själv, med hjälp av ett team av specialister en granskning av den interna kontrollen och hur den hade utvecklats. Därvid kunde han konstatera att den interna kontrollen hade stärkts genom ett flertal förändringar av rutinerna i syfte att öka oberoendet i riskkontrollen av tradingverksamheten. Bland de vidtagna förändringar som revisionsteamet kunde identifiera kan nämnas systematiska konsistens- och rimlighetskontroller av den teoretiska volatiliteten och uppgradering av Riskfunktionens systemstöd.

Med hänsyn till vad som nu har sagts finner RN att A-son hade tillräckliga revisionsbevis för att kunna förlita sig på den interna kontrollen vid granskningen av värderingen av tradinglagret och redovisningen av dag 1-resultatet.

4.4.2 Värdering av tradinglagret

RN konstaterar inledningsvis att värderingen av positioner som inte har omsatts på en aktiv marknad till stor del är beroende av hur begreppet observerbara marknadsdata tolkas och används, däribland hur den centrala värderingsparametern volatilitet ska bestämmas.

A-son uppgift som revisor var därför att ta ställning till bl.a. om den här-ledning av volatilitet som låg i X Banks värderingsmetod rymdes inom regelverket, dvs. IAS 39, och ledde till ett resultat som inte innefattade väsentliga avvikelser från verkligt värde.

⁵ Jfr RS 400 Riskbedömning och intern kontroll, p. 21 och 27 ff.

Frågan är då om han hade grund för det ställningstagande som han gjorde.

Hans ställningstagande baserades bl.a. på resultatet av det granskningsarbete som hade utförts av hans företrädare och dennes experter. Han hade också fått del av uttalanden från värderingsexperter inom Revisionsbolaget som rekommenderade X Bank att fortsätta att använda en teoretisk värdering som underlag för fastställandet av verkligt värde och att använda noterade marknadspriser endast för att rimlighetsbedöma värderingen.

Som framgår ovan utförde revisionsteamet och dess experter en omfattande granskning av räkenskapsåret 2007. Målet var att följa upp den interna kontrollens effektivitet och att försäkra sig om att värderingen skedde på ett konsekvent sätt i enlighet med den värderingsteknik som skulle tillämpas och att tillämpade värderingsparametrar var rimlighetskontrollerade mot observerbara marknadsdata. RN bedömer att revisionsteamet vid denna granskning hade tillgång till experter i tillräcklig utsträckning och att den bedömning av den interna kontrollen och värderingens resultat som experterna redovisade efter genomförd granskning vilade på en adekvat insats. A-son får därför anses ha haft rimligt stöd för sin bedömning att den metod som banken tillämpade var godtagbar enligt principen i IAS 39 om redovisning till verkligt värde och att X Banks tolkning och användning av observerbara marknadsdata låg inom ramarna för IAS 39.

4.4.3 Redovisning av dag 1-resultat

En viktig fråga vid bedömningen av X Banks redovisningsmässiga hantering av eventuella dag 1-resultat var om de data efter vilka X Bank fastställde de väsentliga parametrarna i sin värderingsteknik var att betrakta som sådana observerbara marknadsdata som kvalificerade för resultatföring av eventuella dag 1-resultat.

Vad som har framkommit genom revisionsdokumentationen och A-son ytt-randen till RN tyder inte på annat än att frågan om redovisningsmässig hantering av dag 1-resultat uppmärksammades i revisionen på ett adekvat sätt. Frågan var föremål för diskussion med X Bank. Diskussionerna med banken klarlade ett behov av ytterligare utredning av och anpassning till den praxis som ledande aktörer skulle visa sig följa. A-son var av uppfattningen att värderingen av alla finansiella instrument i X Banks lager var baserad på observerbara marknadsdata, men han var också medveten om att det skedde en utveckling i praxis av hur IAS 39 skulle tolkas med avseende på begreppet observerbara marknadsdata.

A-son uppfattning, att X Banks tolkning och användning av observerbara marknadsdata var förenlig med IAS 39 och att den metod som banken tillämpade var godtagbar enligt principen i IAS 39 om redovisning till verkligt värde, har kommenterats och bedömts ovan (4.4.2). RN konstaterar att tillämpningen av den principbaserade redovisningsrekommendationen IAS 39, efter dess första tillämpningsår 2005, var föremål för omfattande tolkningsarbete som resulterade i vägledande uttalanden från olika normgivande organisationer. RN har inte grund för att göra någon annan bedömning av praxisläget i samband med årsboksluten för räkenskapsåren 2007 än den som A-son redovisat och finner därför inte anledning

att kritisera honom för hans bedömning att X Banks redovisning av dag 1-resultat var förenlig med IAS 39.

5 A-son granskning av 2007 års årsredovisningar

5.1 A-son dokumentation och yttranden

Under hösten 2007 hade A-son medarbetare genomgångar med X AB:s och X Banks företrädare rörande utformningen av årsredovisningarna med anledning av nyheter i redovisningsregelverken. Framförallt inriktades arbetet på införandet av IFRS 7 för både X AB och X Bank och av lagbegränsad IFRS för X Bank.

Av dokumentationen framgår att utformningen av de aktuella årsredovisningarna sedan var föremål för granskning av Revisionsbolagets IFRS-expert i samband med revisionen. Detta arbete pågick från februari 2008 fram till dess att bolagen avgav sina respektive årsredovisningar. Utöver dokumentation av olika systematiska genomgångar av årsredovisningsutkast finns noteringar från ett flertal möten med företrädare för X-bolagen. Vid granskningen uppmärksammades behov av att utveckla bl.a. tilläggsupplysningarna. Synpunkter angående detta framfördes till X AB och X Bank. Av dokumentationen framgår att ett antal av dessa påpekanden åtgärdades av bolagen, dock inte alla.

A-son har i yttrande till RN ytterligare utvecklat sina bedömningar av årsredovisningens överensstämmelse med tillämpliga regelverk. Han har därvid framhållit att han och hans revisionsteam vid den avslutande granskningen av årsredovisningarna för räkenskapsåret 2007 var medvetna om att det fortfarande fanns önskvärda förbättringar att göra. Han bedömde dock att årsredovisningarna i allt väsentligt uppfyllde kraven på tilläggsupplysningar enligt IFRS och att de kvarstående bristerna således inte var så allvarliga att de borde föranleda honom att anmärka på dem i revisionsberättelserna.

5.2 RN:s bedömning

Frågan om hur detaljerade tilläggsupplysningar som ska lämnas i en årsredovisning måste avgöras från fall till fall efter en väsentlighetsbedömning. Utredningen i ärendet har visat att revisionsteamet lade ned ett adekvat arbete på att granska årsredovisningarna och särskilt tillämpningen av nya redovisningsregler och krav på upplysningar. Revisionsteamet konstaterade att de aktuella årsredovisningarna trots de åtgärder som X AB och X Bank vidtog inte helt uppfyllde kraven enligt IFRS-regelverket. De synpunkter som revisionsteamet hade rörande årsredovisningarnas utformning rapporterades till X AB och X Bank och kom i delar att åtgärdas. A-son ansåg inte att de kvarstående avvikelserna var så omfattande och väsentliga att de skulle föranleda honom att anmärka i revisionsberättelserna. RN:s utredning visar inte annat än att han hade grund för denna bedömning. RN riktar därför ingen kritik mot honom i detta avseende.

6 RN:s avslutande bedömning

RN har ovan i korthet kommenterat sin bedömning av de tre områden som har ansetts vara de mest centrala, dvs. A-son granskning av tradinglagrets värdering, redovisningen av dag 1-resultat och årsredovisningarna för X Bank och X AB. RN har inte inom något av dessa områden, eller i fråga om hans revisionsinsatser i övrigt, funnit grund för att kritisera A-son revision. Ärendet ska därför avskrivas.

Ärendet avskrivs.

Ärendet har avgjorts av RN genom dess tillsynsnämnd. I beslutet har deltagit hovrättspresidenten Sten Andersson, ordförande, justitierådet Kristina Ståhl, vice ordförande, skattedirektören Vilhelm Andersson, auktoriserade revisorn Mikael Ernström, direktören Per-Ola Jansson, auktoriserade revisorn Bo Johansson och skattejuristen Kerstin Nyquist. Vid ärendets slutliga handläggning har i övrigt närvarit direktören Anita Wickström, chefsjuristen Adam Diamant, avdelningsdirektören Fredrik Bengtsson, experten Göran Raspe samt revisionsdirektören Gunnar Abrahamsson som har föredragit ärendet.